Załącznik do Uchwały Nr 347/2011
Zarządu Województwa Wielkopolskiego
z dnia 11 marca 2011 r.

Ogłoszenie otwartego konkursu ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie pomocy społecznej w roku 2011

I. Cel konkursu:

Celem konkursu jest wyłonienie ofert i zlecenie organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U z 2003 r. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.) do realizacji poniższych zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego w zakresie pomocy społecznej wpisujących się w priorytety i cele *Strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku* *oraz w cele* *Europejskiego Roku Wolontariatu 2011 w Polsce*.

II. Opis zadania:

1. **Rodzaj zadania**:

a) pomoc społeczna, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;

b) działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;

c) działalność na rzecz osób niepełnosprawnych;

d) działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym;

e) promocja i organizacja wolontariatu;

f) działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;

g) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

2. **Tytuł zadania** wraz z wysokością środków przeznaczonych na jego realizację:

A. w obszarze działań na rzecz rodziny

Planowane wydatki w bieżącym roku	Poniesione wydatki w ubiegłym roku
210.000,00 zł	**178.847,50 zł**

L.p.	Tytuł zadania
1.	**Wspieranie inicjatyw na rzecz wielkopolskich rodzin.**
2.	**Wspieranie modelowych działań sprzyjających włączaniu dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych w nurt społeczeństwa obywatelskiego.**

B. w obszarze działań na rzecz seniorów

Planowane wydatki w bieżącym roku	Poniesione wydatki w ubiegłym roku
200.000,00 zł	**134.700,00 zł**

L.p.	Tytuł zadania
1.	**Realizacja przedsięwzięć służących nabywaniu wiedzy i umiejętności oraz aktywizowaniu seniorów.**
2.	**Realizacja modelowych rozwiązań na rzecz opieki i wsparcia osób starszych ich rodzin i opiekunów.**
3.	**Realizacja przedsięwzięć prezentujących pozytywny wizerunek seniora i promujących twórczość artystyczną osób starszych.**

C. w obszarze działań na rzecz osób niepełnosprawnych

Planowane wydatki w bieżącym roku	Poniesione wydatki w ubiegłym roku
330.000,00 zł	**369.999,64 zł**

L.p.	Tytuł zadania
1.	**Modelowe działania wspierające osoby z niepełnosprawnością i przewlekle chore.**
2.	**Modelowe działania wspierające opiekunów i rodziny osób z niepełnosprawnością i przewlekle chorych.**
3.	**Promocja pozytywnych postaw w stosunku do osób z niepełnosprawnością.**

D. w obszarze działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Planowane wydatki w bieżącym roku	Poniesione wydatki w ubiegłym roku
230.000,00 zł	**215.300,00 zł**

L.p.	Tytuł zadania
1.	**Wsparcie działań przy realizacji Europejskiego Programu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (PEAD).**
2.	**Wspieranie działań na rzecz readaptacji grup marginalizowanych, w tym m.in. skazanych i ich rodzin.**
3.	**Działania na rzecz wspierania promocji ekonomii społecznej i jej rozwoju w Wielkopolsce.**

2. Termin realizacji zadania.

Konkurs obejmuje oferty przedsięwzięć, których realizacja rozpoczyna się nie wcześniej niż 10 czerwca 2011 roku, a ich zakończenie nastąpi nie później niż dnia 15 grudnia 2011 r.

III. Podmioty uprawnione do składania ofert:

Podmiotami uprawnionymi do składania ofert są prowadzące statutową działalność w dziedzinie objętej konkursem, zgodnie z zakresem zlecanego zadania:

1. Organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U z 2010 r. Nr 234, poz. 1536),
2. Osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego.
3. Stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.
4. Spółdzielnie socjalne.
5. Spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U z 2007 r. Nr 226, poz.1675, z późn zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Dwie lub więcej organizacje pozarządowe lub inne uprawnione podmioty działające wspólnie mogą złożyć ofertę wspólną. W przypadku zawarcia umowy o wykonanie zadania, ponoszą solidarną odpowiedzialność za powstałe zobowiązania.

IV. Kryteria jakie muszą spełniać podmioty składające ofertę.

1. Prowadzić statutową działalność na terenie województwa wielkopolskiego.
2. Prowadzić statutową działalność w dziedzinie objętej konkursem.

3. Nie posiadać zobowiązań publiczno – prawnych wobec budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz innych źródeł o charakterze publicznym.
4. Posiadać własne konto bankowe.
5. Prowadzić księgowość.

V. Wymagane dokumenty.

1. **Oferta**

   Warunkiem przystąpienia do konkursu jest złożenie oferty zgodnej z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 grudnia 2010 roku w sprawie wzoru oferty i ramowego wzoru umowy dotyczących realizacji zadania publicznego oraz wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania (Dz. U. z 2011 r., Nr 6, poz. 25), w sekretariacie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, ul. Piekary 14/15, 61-823 Poznań.

   Przez prawidłowo wypełnioną ofertę rozumie się wypełnienie:
   - druku oferty w sposób czytelny,
   - wszystkich punktów zawartych w druku oferty – w przypadku, gdy punkt zawarty w druku oferty nie dotyczy oferenta, należy wpisać „nie dotyczy"
   - niewypełnienie któregokolwiek z punktów będzie równoznaczne z wpisaniem treści „nie dotyczy".

   Aktualny druk oferty jest dostępny do pobrania ze strony internetowej:
   - Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu www.rops-wielkopolska.poznan.pl (zakładka: organizacje pozarządowe – otwarte konkursy ofert – otwarty konkurs ofert na 2011 rok),
   - Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego www.bip.umww.pl (zakładka: otwarty konkurs ofert – pomoc społeczna).

   W ofercie (pkt III.1 – *Krótka charakterystyka zadania publicznego*) należy m.in. wskazać w które priorytety, cele i zadania *Strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku* oraz cele *Europejskiego Roku Wolontariatu 2011 w Polsce* wpisuje się projekt.

2. **Kopia aktualnego odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego, innego rejestru lub ewidencji**

   Dokument stanowiący o podstawie działalności podmiotu zawierający aktualne dane:
   a. dla fundacji i stowarzyszeń odpis z Krajowego Rejestru Sądowego lub wypis z Rejestru Starostwa,
   b. w przypadku kościelnych osób prawnych: zaświadczenie o osobowości prawnej parafii/zakonu oraz upoważnienie dla proboszcza/przeora o reprezentowaniu parafii/zakonu i zaciąganiu zobowiązań finansowych lub dekret powołujący kościelną osobę prawną,
   c. w przypadku pozostałych podmiotów : inny dokument właściwy dla podmiotu.

   Odpis musi być zgodny z aktualnym stanem faktycznym i prawnym, niezależnie od tego, kiedy został wydany.

3. Jeśli dane osoby nie są wskazane w ww. dokumencie, należy dołączyć **upoważnienie osób składających ofertę**, tzn. składających podpisy pod ofertą, do reprezentowania podmiotu (zgodnie ze wskazaniem zawartym w dokumencie stanowiącym o podstawie działalności podmiotu).

W przypadku jednostek organizacyjnych (np. oddziałów, kół) organizacji składających ofertę niezbędne jest załączenie zgody zarządu głównego, tj. aktualnego pełnomocnictwa udzielonego przez zarząd główny dla przedstawicieli ww. jednostki organizacyjnej (liczba osób zgodna ze wskazaniem zawartym w KRS) do składania w imieniu tej organizacji oświadczeń woli w zakresie nabywania praw i zaciągania zobowiązań finansowych oraz dysponowania środkami przeznaczonymi na realizację zadania (w tym rozliczenia uzyskanej dotacji), o którego dofinansowanie stara się jednostka.

4. W przypadku złożenia oferty wspólnej - **umowa zawarta między organizacjami pozarządowymi** lub innymi uprawnionymi podmiotami określająca zakres ich świadczeń składających się na realizację zadania.

5. **Umowa partnerska lub oświadczenie partnera** wraz ze wskazaniem rodzaju i zakresu wsparcia, w jakim partner będzie uczestniczyć w realizacji zadania publicznego.
   Partner to podmiot niebędący stroną umowy, który uczestniczy w realizacji zadania publicznego nie wykorzystując przy tym środków publicznych przekazanych w drodze dotacji.
   Współpraca może obejmować w szczególności: aktywną wymianę umiejętności, doświadczeń i wiedzy na każdym etapie realizacji zadnia publicznego.
   Udział partnera w realizacji zadania publicznego może dotyczyć także nieodpłatnego wsparcia rzeczowego (np. użyczenia zasobów rzeczowych potrzebnych do realizacji zadania), bezpośredniego poniesienia części wydatków związanych z organizacją zadania) lub osobowego (np. udziału wolontariuszy innego podmiotu). Parter nie może być podwykonawcą, a podwykonawca nie może być jednocześnie partnerem.

6. **Umowa sponsorska**, oświadczenie sponsora bądź inny dokument potwierdzający udział sponsora wraz ze wskazaniem wysokości środków finansowych, jakie sponsor zamierza przekazać oferentowi na realizację zadania.
   Sponsor to podmiot prawa prywatnego, który przekazuje organizacji pozarządowej środki finansowe, niekiedy ze wskazaniem ich przeznaczenia, uzyskując w zamian promocję danego produktu lub danej firmy bądź marki, w związku ze sponsorowanym przedsięwzięciem. Jeśli sponsorem jest przedsiębiorca, to nie może być on jednocześnie partnerem realizacji zadania.

7. **W przypadku złożenia kserokopii załączników:** odpisu z właściwego rejestru lub ewidencji, osoba reprezentująca podmiot występujący o dotację powinna potwierdzić je na każdej stronie za zgodność z oryginałem wraz z datą tego potwierdzenia.
   Wzór prawidłowego potwierdzenia zgodności z oryginałem:
   - adnotacja „(za/potwierdzam) zgodność z oryginałem”,
   - podpis osoby reprezentującej podmiot,
   - data potwierdzenia.

8. **Oświadczenie o załącznikach** - należy składać tylko w przypadku większej ilości ofert (oświadczenie o załącznikach oferent dołącza do ewentualnych kolejnych ofert, składanych w danym konkursie, w miejsce załączników dołączonych do pierwszej złożonej oferty).

VI. Koszty kwalifikowane do dofinansowania ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego:

- koszty osobowe (np. zatrudnienie specjalistów),
- wynajem pomieszczenia lub obiektu,

- wypożyczenie sprzętu,
- transport,
- zakup materiałów niezbędnych do realizacji projektu,
- zakup nagród dla uczestników,
- poczęstunek uczestników,
- druk publikacji,
- dystrybucja publikacji
- bilety wstępu,
- promocja,
- zatrudnienie koordynatora projektu (koszt nie przekraczający 5% otrzymanej dotacji),
- obsługa księgowa projektu (koszt nie przekraczający 5% otrzymanej dotacji).

Koszty kwalifikowane - to koszty niezbędne do realizacji projektu, faktycznie poniesione, udokumentowane, ujęte w budżecie projektu.

VII. Kryteria stosowane przy dokonywaniu wyboru oferty.

1. Przy wyborze oferty pod uwagę będą brane następujące kryteria:

Kryterium oceny merytorycznej		**Maksymalna ocena punktowa**
Strategiczne:	a) innowacyjność lub/i systemowość lub/i modelowość projektu	**20**
	b) przewidywane efekty realizacji zadania: zasięg oddziaływania (ponadlokalny), liczba beneficjentów	**20**
Merytoryczne:	spójność opisu działań z harmonogramem	**20**
Finansowe:	rzetelność i zasadność przedstawionego kosztorysu, zaangażowanie środków własnych (finansowych i niefinansowych)	**15**
Organizacyjne:	a) współpraca z lokalnymi podmiotami, dotychczasowe doświadczenie oferenta przy realizacji podobnych zadań, baza lokalowa	**5**
	b) partnerzy biorący udział w realizacji zadania lub/i wspólne złożenie oferty	**10**
	c) udział wolontariuszy w realizacji projektu	**10**
Suma		**100**

Wkład własny finansowy to środki finansowe będące w dyspozycji podmiotu realizującego zlecone zadanie publiczne i przez niego bezpośrednio wydatkowane. Dokumentowanie poniesionych przez podmiot wydatków następuje w formie dowodów księgowych na niego wystawionych. Potwierdzeniem prawidłowo zrealizowanego zadania pod względem finansowym jest odpowiednio prowadzona rachunkowość.

Wkład własny niefinansowy to wsparcie rzeczowe i/lub osobowe w realizowane zadanie wniesione przez dotowany podmiot lub Partnera współrealizującego zadanie – niepowodujące faktycznego wydatku pieniężnego. Pozafinansowy wkład własny w realizację zadania (np. świadczenia wolontariuszy, członków podmiotu, zasoby rzeczowe) jest wkładem, który może być przeliczany na wkład finansowy i wskazywany jako własne środki finansowe przy realizacji zadania publicznego. **Podmioty, deklarujące wkład rzeczowy/osobowy, powinny oszacować jego wartość rynkową.**

Innowacyjność projektu powinna przejawiać się w co najmniej jednym z poniższych wymiarów:
a) uczestnika projektu - nastawienie na wsparcie nowych, nietypowych grup (niekorzystających wcześniej z pomocy/otrzymujących wsparcie innego rodzaju/korzystających z podobnych, ale nieidentycznych form pomocy;
b) problemu - rozwiązanie problemu, który do tej pory nie był w wystarczającym stopniu uwzględniony
c) formy wsparcia - wykorzystanie nowych instrumentów w rozwiązywaniu dotychczasowych problemów;
W wyniku realizacji projektu innowacyjnego powinny powstawać rozwiązania dostarczające narzędzi wykorzystywanych na poziomie lokalnym/ponadlokalnym/regionalnym.

Projekt o zasięgu ponadlokalnym – to projekt obejmujący działaniami odbiorców więcej niż jednego powiatu.

VIII. Postępowanie konkursowe prowadzone jest zgodnie z:

1. Ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.),
2. Ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536),
3. Ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240),
4. Uchwałą Nr LI/773/10 z dnia 25 października 2010 roku Sejmiku Województwa Wielkopolskiego w sprawie uchwalenia przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego „Programu współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w sferze działalności pożytku publicznego na rok 2011".

IX. Zasady przyznawania dotacji.

1. Rozpatrywane są wyłącznie oferty złożone w terminie określonym w ogłoszeniu. Należy wypełnić każdy punkt zawarty w druku oferty. W przypadku, gdy punkt zawarty w druku oferty nie dotyczy oferenta, należy wpisać „nie dotyczy."
2. Złożenie oferty nie jest równoznaczne z zapewnieniem przyznania dotacji lub przyznaniem dotacji w oczekiwanej wysokości. Kwota przyznanej dotacji może być niższa od wnioskowanej w ofercie. Podmiot, któremu przyznano dotację zobowiązany jest do złożenia przed zawarciem umowy:
   - aktualnego harmonogramu realizacji zadania,
   - korekty kalkulacji kosztów – w przypadku przyznania dotacji w wysokości niższej niż wnioskowana w ofercie.
3. Dotację na realizację zadania otrzymują podmioty, których oferty wybrane zostaną w postępowaniu konkursowym.

X. Termin i tryb wyboru oferty.

1. Wybór oferty nastąpi **w terminie do 2 miesięcy** po upływie terminu składania ofert (liczy się data wpływu do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu).
2. Złożone oferty rozpatrywane będą pod względem formalnym przez pracowników Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, a pod względem merytorycznym przez Komisję Konkursową powołaną uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego – dotyczy ofert spełniających wymogi formalne.
3. Decyzję o wyborze oferty i udzieleniu dotacji podejmie w formie uchwały Zarząd Województwa Wielkopolskiego.
4. Do postanowień uchwały Zarządu w sprawie wyboru oferty i udzielenia dotacji nie ma zastosowania tryb odwoławczy.
5. O podjętych decyzjach składający ofertę zostaną poinformowani na stronach internetowych Samorządu Województwa. Nie przewiduje się oddzielnego powiadomienia oferentów o wynikach konkursu.
6. Wszystkie oferty zgłoszone do konkursu wraz z załączoną do nich dokumentacją pozostaną w aktach Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu i nie będą odsyłane oferentowi.

XI. Warunki realizacji zadania.

1. Realizacja zleconego zadania wyłonionego w konkursie następuje po zawarciu umowy z podmiotem, który złożył ofertę na jego realizację. Umowa pod rygorem nieważności wymaga zachowania formy pisemnej.
2. Warunkiem zawarcia umowy na dotację jest:
   a) złożenie aktualnego harmonogramu realizacji zadania,
   b) złożenie przez oferenta korekty kosztorysu projektu, w przypadku przyznania dotacji w wysokości mniejszej niż wnioskowana w ofercie,
   c) akceptacja przez strony postanowień umowy.
3. Po zakończeniu realizacji zadania podmiot realizujący zlecone zadanie publiczne zobowiązany jest do złożenia sprawozdania z wykonania zadania publicznego według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 grudnia 2010 roku w sprawie wzoru oferty i ramowego wzoru umowy dotyczących realizacji zadania publicznego oraz wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania (Dz. U. z 2010 r., Nr 6, poz. 25).
4. Zadanie nie może być realizowane przez podmiot nie będący stroną umowy.
   Podzlecenie wykonania części zleconego zadania publicznego jest możliwe tylko w odniesieniu do określonych części przedmiotu umowy – pod warunkiem, że dana czynność bądź działanie zostały wyraźnie przewidziane w treści umowy, a wcześniej zapisane w pkt. V.4 oferty poprzez określenie rodzaju podwykonawców wraz ze wskazaniem zakresu, w jakim będą uczestniczyć w realizacji tego zadania (zadanie nie może być planowane do realizacji przez podwykonawcę w całości)
   Podmiot, z którym zawarto umowę o realizację zadania publicznego, może zlecić realizację części tego zadania:
   - wybranym organizacjom pozarządowym lub podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, niebędącym stronami umowy,
   - w sposób zapewniający jawność i uczciwą konkurencję.

Podwykonawca to podmiot zewnętrzny, niebędący stroną umowy, któremu zlecono realizację zadania publicznego polegającą na wykonywaniu czynności bądź działań stanowiących zasadniczą merytoryczną część oferty realizacji tego zadania.
Podwykonawcą nie jest podmiot zewnętrzny, u którego dokonywany jest zakup usług polegających na wykonywaniu czynności o charakterze technicznym czy specjalistycznym, powiązanych z realizacją zadania publicznego, jednak niestanowiących jego meritum np. usługi noclegowe i gastronomiczne, usługi transportowe, usługi wydawnicze i drukarskie, usługi księgowe, bowiem usługi te nie są tożsame z realizacją tego zadania.
Podwykonawca nie może być Partnerem, jak również Partner nie może być jednocześnie Podwykonawcą.

5. Podmiot realizujący zadanie jest zobowiązany powiadomić Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu o każdym zdarzeniu mającym wpływ na termin lub zakres realizacji zadania w terminie 7 dni od zaistnienia zdarzenia.

XII. Miejsce i termin składania ofert.

1. **Oferty należy składać do 6 kwietnia 2011 roku do godziny 15:30**, osobiście lub za pośrednictwem poczty bądź kuriera w Sekretariacie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu ul. Piekary 14/15, 61-823 Poznań
   O przyjęciu oferty decyduje data i godzina wpływu oferty do siedziby Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, na co należy zwrócić szczególną uwagę w przypadku przesłania oferty pocztą lub kurierem.
2. Oferty złożone po terminie wskazanym w pkt. 1 zostaną odrzucone.
3. Oferty złożone z zachowaniem terminu, zawierające braki formalne będą mogły być uzupełnione w terminie 7 dni od otrzymania przez oferenta wezwania do uzupełnienia. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu podaje w wezwaniu stwierdzone braki formalne. Wezwania będą dokonywane w formie pisemnej, elektronicznej lub faxem.
4. Oferty nie uzupełnione pod względem formalnym nie będą rozpatrywane.

5. Szczegółowych informacji udziela:
   a) w obszarze działań na rzecz rodziny – Barbara Wojtaszek - tel. 61 8567 323
   b) w obszarze działań na rzecz seniorów – Andrzej Stogowski - tel. 61 8567 313
   c) w obszarze działań na rzecz osób niepełnosprawnych – Anna Wiechetek - tel. 61 8567 306
   d) w obszarze działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – Barbara Wojtaszek - tel. 61 8567 323/Andrzej Stogowski – tel. 61 8567 313

Ogłoszenie konkursowe, formularz oferty do pobrania ze stron internetowych:

- Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu www.rops-wielkopolska.poznan.pl (zakładka: organizacje pozarządowe – otwarty konkurs ofert na 2011 rok),
- Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego www.bip.umww.pl (zakładka: otwarty konkurs ofert – pomoc społeczna).

***Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku* do pobrania ze strony internetowej:**

Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu www.rops-wielkopolska.poznan.pl (zakładka: Strategia Polityki Społecznej).

***Krajowy Plan Działania dla Europejskiego Roku Wolontariatu 2011 w Polsce* do pobrania ze strony internetowej:**

Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej
http://www.mpips.gov.pl/bip/download/PD_ERW_2011.pdf